

BUITENKANS

MAGAZINE OVER HET PLATTELAND
VANDAAG EN MORGEN

EEN UITGAVE VAN DE
VLAAMSE LANDMAATSCHAPPIJ
JAARGANG 5 | NUMMER 12 | DECEMBER 2016

OPENRUIMTEPLATFORM
ROND LEER- EN TEST-
TRAJECTEN AF

GEZOCHT: MEER
SPEELNATUUR IN
VLAANDEREN

GROENE STROOM?
DIE PRODUCEER JE
ZELF

20 JAAR GEBIEDS-
GERICHTE WERKING
IN WEST-VLAANDEREN

DOSSIER OPEN RUIMTE

**“DE VERSNIPPERING
HEEFT VLAANDEREN
DISFUNCTIONEEL
GEMAAKT”**

Vervellen

Alles stroomt, niets blijft duren. Zo laat de VLM Buitenkans vervellen tot een kwaliteitslabel van vooral digitale info over open ruimte en omgevingskwaliteit in Vlaanderen. Daarom is dit twaalfde Buitenkansmagazine het laatste in zijn huidige vorm.

Let's go with the flow! Wij blijven informatie en achtergronden aanreiken over een offensief openruimtebeleid, en hopen dat jij lezend fan blijft van Buitenkans. Hoe je ons in de toekomst zal treffen, lees je op p. 28.

Dagelijks vervelt ook het Vlaamse platteland.

Dorp wordt kern. Bos wordt rand.

Afgelegen raakt verbonden. Zie ik je bij de losloopzone voor honden?

Wat vijver was, is waterbekken. Pleintjes groeien uit tot speelplekken.

Boer ploegt voort. Zorgt dat z'n inrichting niemand stoort.

Tuinieren is hot. De oogst roeren we zelf in de pot.

Natuurgebied kent vele soorten – Ontdek ze aan onze onthaalpoorten!

Stad doorgroeit het platteland. Het gaat volgens een complex verband.

Openruimtekwiteit ...

We versterken ze. Voor altijd.

Karolien Bracke
Hoofdredacteur

COLOFON

BUITENKANS is een magazine over het Vlaamse platteland (sbeleid), uitgegeven door de Vlaamse Landmaatschappij | **Verantwoordelijke uitgever:** Toon Denys, gedelegeerd bestuurder | **Hoofdredactie:** Karolien Bracke | **Redactie, concept en lay-out:** Pantarein Publishing | **Druk:** Artoos Communicatie | **Redactieadres:** Gulden Vlieslaan 72, 1060 Brussel, tel. 02 543 72 00, buitenkans@vlm.be De meningen die derden in dit magazine vertolken, vallen buiten de verantwoordelijkheid van de VLM. | **Copyright beelden:** p. 4-5-6-7 Photo Agency, p. 8-9-10-11: Photo Agency, p. 12-13: VLM, p. 14-15: VLM, p. 16-17-18-19: VLM, p. 20-21: Shutterstock, p. 22-23-24: Bronsgroen & Shutterstock, p. 25-26-27: VLM & Westtoer, p. 28: VLM

VLAAMSE
LAND
MAATSCHAPPIJ

COVERFOTO

8

Het versnipperde Vlaamse landschap heeft een zware impact op onze leefkwaliteit, mobiliteit, waterhuishouding en biodiversiteit. Vlaams minister Joke Schauvliege en Vlaams Bouwmeester Leo Van Broeck pleiten voor kernverdichting, maar niet manu militari. **p. 8**

16

DOSSIER OPEN RUIMTE GEZOCHT: MEER SPEELNATUUR IN VLAANDEREN

Studies wijzen het uit: kinderen die buiten spelen, voelen zich beter in hun vel. Maar daarvoor hebben ze wel ruimte nodig: "Woonwijken waar elke centimeter wordt volgebouwd en speelruimte naar een groene rand wordt verbannen, zijn geen goede oplossing." **p. 16**

Lees BUITENKANS
online via
www.vlm.be

4

DOSSIER OPEN RUIMTE OPENRUIMTEPLATFORM RONDT LEER- EN TESTTRAJECTEN AF

De schaarse open ruimte die Vlaanderen rijk is, moet ons allerlei diensten leveren: waterbeheer, voedselproductie, natuur, recreatie ... Het Openruimteplatform onderzoekt hoe we dat kunnen waarmaken: "Als we agenda's integreren, is een trendbreuk mogelijk." **p. 4**

22

ACTUEEL GROENE STROOM? DIE PRODUCEER JE ZELF

Door zelf hernieuwbare elektriciteit te produceren, kunnen burgers tegen 2050 in 45 procent van de Europese stroomvraag voorzien. De Limburgse energiecoöperatie Bronsgroen zet haar schouders mee onder de groene zaak. **p. 22**

Wil je BUITENKANS
ook digitaal ontvangen
of wil je BUITENKANS
enkel nog in je mailbox?
Stuur een mailtje naar
buitenkans@vlm.be.

PLATTELANDSBELEID

10 jaar Vlaams Plattelandsbeleidsplan in beeld **p. 12**

PLATTELAND 2.0

Korte berichten over het wereldwijde platteland in Vlaanderen **p. 20**

ACTUEEL

Samen op verkenning rond dorpenbeleid **p. 14**

ACHTERKLAP

Buitenkans gaat digitaal **p. 28**

25

DOSSIER OPEN RUIMTE 20 JAAR GEBIEDSGERICHTE WERKING IN WEST-VLAANDEREN

Toen de provincieraad van West-Vlaanderen 20 jaar geleden voor een gebiedsgerichte aanpak koos, was dat behoorlijk vernieuwend. Vandaag is maatwerk meer dan ooit de leidraad: "Onze belangrijkste taak is mensen rond de tafel brengen." **p. 25**

OPENRUIMTEPLATFORM ROND
LEER- EN TESTTRAJECTEN AF

“OPEN RUIMTE IS
GEEN RESTRUIMTE,
MAAR EEN
BOUWSTEEN VOOR
DE TOEKOMST”

De schaarse open ruimte die Vlaanderen rijk is, moet ons allerlei diensten leveren: waterbeheer, voedselproductie, natuur, recreatie ... Het Openruimteplatform onderzoekt hoe we dat kunnen waarmaken zonder nog meer claims op de open ruimte te leggen: “Als we agenda’s integreren, is een trendbreuk mogelijk.”

Open ruimte is veel meer dan het restje dat overblijft als we alle woningen, bedrijven en nutsvoorzieningen hebben ingepland. Het Openruimteplatform, een leer- en testplatform rond open ruimte in Vlaanderen, vertrekt van de overtuiging dat open ruimte een cruciale bouwsteen is voor onze toekomst. **Griet Celen**, afdelingshoofd Projectrealisatie bij de VLM: “Het Openruimteplatform is ontstaan uit een gevoel van verontwaardiging, nadat we vaststelden dat er in Vlaanderen elke dag 6 hectare open ruimte verloren gaat. Dat legt een grote hypotheek op onze leefkwaliteit en die van de generaties die na ons komen. We zijn immers met steeds meer Vlamingen. Bovendien staat de open ruimte zelf voor grote uitdagingen: we moeten de voedselvoorziening garanderen, de biodiversiteit beschermen, ons watersysteem staat onder druk ... Als we de beschikbare ruimte op dezelfde manier blijven consumeren, zitten we op een doodlopend spoor.”

Toekomstverhalen

De Vlaamse Landmaatschappij werkt al 25 jaar aan de open ruimte. Naar aanleiding van haar 25ste verjaardag voerde de VLM, samen met Architecture Workroom Brussels (AWB) en Bovenbouw Architectuur, een toekomstverkenning uit voor de Vlaamse open ruimte. Het resultaat van die oefening is het Open Ruimte Offensief, dat bestaat uit zes mogelijke toekomstvisies voor de open ruimte. “De toekomstverhalen die we uitwerkten, maakten veel partners enthousiast”, zegt Griet Celen. “Samen met Ruimte Vlaanderen, de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) en de Vereniging van Vlaamse Provincies (VVP) verenigden we ons begin 2016 in het Openruimteplatform. Daarin testen we de toekomstvisies in concrete cases en brengen we lopende

projecten samen om van elkaar te kunnen leren. Bij onze denkoefeningen laten we ons bijstaan door experts van AWB en de KU Leuven.”

Ideën testen

Liever dan van nul te beginnen, wilden de partners van het Openruimteplatform hun kennis delen en leren uit de ervaringen van anderen. “De verschillende partners hebben al heel wat kennis over open ruimte in huis. Zo heeft de VVSG expertise opgebouwd rond ruimtelijke ordening en openbaar vervoer. Ook naar open ruimte en het klimaat werd al heel wat onderzoek gedaan. Daarnaast zit men ook op het terrein niet stil: burgers bedenken zelf initiatieven voor hun dorp of omgeving. Denk maar aan biolandbouwers die hun producten rechtstreeks aan buurtbewoners verkopen”, zegt **Hans Leinfelder**, docent aan de faculteit Architectuur en coördinator van de onderzoeksgroep PLEN (Creating an ENvironment for Planning) van de KU Leuven. “Omdat er al zoveel waardevolle projecten bestaan, kwamen we op het idee om leer- en testtrajecten in het Openruimteplatform op te nemen.”

Specifieke uitdagingen

De testtrajecten nemen vier testgebieden in Vlaanderen onder de loep die kampen met een specifieke ruimtelijke uitdaging. In elk gebied zitten de verschillende actoren – de gemeente, de provincie, betrokken projectontwikkelaars... – rond de tafel om oplossingen te zoeken. Hans Leinfelder: “Een mooi voorbeeld is de oude pannenfabriek in Oud-Turnhout, die haar functie verloren heeft en midden in de open ruimte ligt. Moet je zo’n gebouw behouden? En welke functie krijgt het dan? De site is nu industriegebied, maar de rol van de open ruimte errond is veranderd. Misschien voorzien we op die plek beter

een andere invulling? Als we de open ruimte als leidraad nemen in het landschap, hoe en waar vullen we de verschillende functies dan in? Door die vragen samen met alle betrokkenen te bekijken, willen we uitzoeken of we gemeenschappelijke doelen kunnen uitwerken.”

Innovatieve trajecten

In Vlaanderen lopen al heel wat innovatieve projecten waarin de open ruimte centraal staat. Uit die projecten willen de partners lessen trekken. Hans Leinfelder: “Zo is er De Cirkel, een begeleidingstraject bij een ruilverkaveling in Jesseren bij Borgloon. Ook na de ruilverkaveling blijven mensen zich daar inzetten voor de open ruimte, onder meer door de publieke boomgaarden te beheren. In ruil mogen ze het fruitsap verkopen. Of kijk naar de Westhoek, waar het aanbod aan openbaar vervoer beperkt is. Lokale actoren hebben daar een systeem uitgewerkt waarin mensen een beroep kunnen doen op vrijwilligers en creatieve oplossingen om zich te verplaatsen. Knooppunten verbinden de trein en de bus met de auto en de fiets. Het systeem van ‘basisbereikbaarheid’, dat De Lijn straks lanceert, wordt in de Westhoek dus nu al door lokale actoren waargemaakt.”

“Open ruimte kan mee het voortouw nemen in de verdere ontwikkeling van Vlaanderen”

Griet Celen, VLM

“Binnen de leertrajecten hebben we ook 21 nieuwe actoren bevestigd, vooral burgerinitiatieven, die in de open ruimte werken. Het gaat om korte-ketenlandbouw, hernieuwbare energie, natuur- en landschapsbeheer ... Zulke projecten brengen vaak een integrerende agenda op tafel: ze bekijken bijvoorbeeld hoe je stadslandbouw en waterbeheer op elkaar kunt afstemmen, of landbouw en recreatie. Al die initiatieven moeten vandaag in hun eentje het warm water opnieuw uitvinden. Die actoren willen we samenbrengen, zodat ze van elkaar kunnen leren. Want ze doen nuttig werk.”

Opbouwwerk

Het overlegmodel dat het Openruimteplatform promoot, is niet nieuw. De VLM, Regionale Landschappen, Ruimte Vlaanderen en de gebiedsgerichte werking van de provincies brengen actoren al langer samen rond open ruimte. “Vanuit het Openruimteplatform willen we dat op grotere schaal gaan doen”, zegt Griet Celen. “Werken aan open ruimte kun je vergelijken met de taak van de sector Samenlevingsopbouw in steden. Je hebt opbouwwerkers nodig die visjes uitgooien en actoren rond de tafel brengen. De belangrijkste oorzaak van het grote ruimtebeslag in Vlaanderen is dat ieder zijn eigen doelen nastreeft, zonder te bekijken waar we agenda’s kunnen integreren. Het Openruimteplatform wil die ‘opbouwwerker’ zijn: we laten actoren samenwerken en van elkaar leren.”

“Daarnaast willen we open ruimte en stedelijke ontwikkeling vaker aan elkaar schakelen. Open ruimte is nog te vaak een ‘restruimte’ die de problemen van de verstedelijking moet oplossen. Straten die blank staan bij felle regen? Dat lossen we op met gecontroleerde overstromingsgebieden en buffers in de open ruimte. Maar in de bebouwde kernen is ook veel mogelijk. Als alle inwoners hun dakgoot in hun eigen tuin laten afwateren, maakt dat al een verschil.”

“We hopen dat het Openruimteplatform uitgroeit tot een openruimtebeweging. Dan kunnen we het tij keren”

Hans Leinfelder, KU Leuven

Gezocht: collectief budget

Het Openruimteplatform verzamelt onderzoekers en actoren die overtuigd zijn van het belang van open ruimte. Maar om echt een trendbreuk te bewerkstelligen, moeten ook de sceptici aan boord komen. “De komende jaren willen we banden creëren met de ‘hardere’ sectoren: de vastgoedsector, grote ondernemingen ... We willen hen laten inzien dat elke ontwikkeling in Vlaanderen baat heeft bij open ruimte”, zegt Griet Celen. “In de noordelijke rand van Brussel streven we naar een ‘green grid’, waarbij we een groen-blauwe structuur ontwikkelen en bekijken hoe de economische en woonontwikkelingen daarin passen. Die structuur heeft voordelen voor de ondernemingen en de inwoners, bijvoorbeeld op het vlak van omgevingskwaliteit.”

Om de huidige projectgebonden werking naar grote programma’s op te schalen, is geld nodig. Daarom pleit het Openruimteplatform voor een gecoördineerde inzet van expertise en uitvoeringsbudgetten. Hans Leinfelder: “Bij het oplossen van een probleem zijn vaak verschillende beleidsdomeinen betrokken. Denk maar aan de klimaatverandering, die tegelijk leidt tot watertekorten en -overlast. Als een lokale groep dan een duurzame, geïntegreerde aanpak op tafel legt, moet daar een uitvoeringsbudget tegenover staan. Anders blijft het vaak bij plannen. Als we de beschikbare budgetten op een andere manier inzetten, kunnen we al veel meer realiseren. Minister Schauvliege die een groot programma rond landbouw en waterbeheer lanceert, dat zou toch fantastisch zijn? We hopen dat de politieke wereld het idee van integrerende agenda’s en overkoepelende programma’s oppikt. Als het Openruimteplatform een openruimtebeweging wordt, kunnen we het tij keren.”

OPEN BLIK VOOR OPEN RUIMTE

Op 17 en 18 maart 2016 zette de VLM mee haar schouders onder het congres “Open ruimte, open blik”. Het initiatief vormde het officiële startmoment van het Openruimteplatform.

Het congres ‘Open ruimte, open blik’ was een initiatief van de Vlaamse Vereniging voor Ruimte en Planning, het Openruimteplatform en de pilootprojecten ‘Productieve landschappen’ van de Vlaams Bouwmeester. Vier sprekers benaderden het thema ‘open ruimte’ vanuit verrassende invalshoeken: kringlopen, filosofie, cultuur en participatie. Hans Leinfelder: “We hadden het over de vraag: zou iemand in Tokio, die nooit open ruimte heeft gekend, dat missen? En ook: hoe past open ruimte binnen de circulaire economie? We zochten bewust naar thema’s die grensoverschrijdend zijn.”

Workshops

“We wilden open ruimte op een positieve manier in de kijker zetten”, zegt Griet Celen. Verschillende workshops haalden de aanwezigen uit hun comfortzone. Zo werd de deelnemers gevraagd om zich tijdens een rollenspel in de rol van andere actoren in te leven. “Ook het Openruimtespel was een succes: daarbij kregen de deelnemers een grote luchtfoto te zien en moesten ze samen beslissen waar ze bijvoorbeeld een biogasinstallatie zouden plaatsen, of hoe ze natuurgebieden zouden verbinden. De concrete uitdagingen leidden tot verrassende gesprekken en inzichten.”

DUBBELINTERVIEW MET MINISTER JOKE SCHAUVLIEGE
EN VLAAMS BOUWMEESTER LEO VAN BROECK

“DE VERSNIPPERING HEEFT VLAANDEREN DISFUNCTIONEEL GEMAAKT”

Waar men gaat langs Vlaamse wegen, komt men Vlaamse huizen tegen. Het versnipperde Vlaamse landschap heeft een zware impact op onze leefkwaliteit, mobiliteit, waterhuishouding en biodiversiteit. Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw Joke Schauvliege en Vlaams Bouwmeester Leo Van Broeck pleiten voor kernverdichting, maar niet manu militari: “Als mensen zien hoeveel voordelen een andere manier van wonen biedt, gaan ze vanzelf overstag.”

Vlaams Bouwmeester **Leo Van Broeck** is een enthousiaste duizendpoot. Hij combineert zijn job als medeoprichter van architectenbureau Bogdan & Van Broeck met een leerstoel Architectonisch en Stedenbouwkundig Ontwerpen aan de KU Leuven. Als Vlaams Bouwmeester pleit hij onder meer voor kernverdichting en een functionele ruimtelijke ordening. Een visie waar Vlaams minister **Joke Schauvliege** zich in kan vinden, zij het met enige nuance: “Ik wil geen revolutie, maar een evolutie.”

Het cliché wil dat Vlaanderen ‘volgebouwd’ raakt. Cijfers tonen aan dat 73 procent van ons grondgebied niet bebouwd is. Hoeveel open ruimte hebben we nodig?

Minister Schauvliege: “Vlaanderen is nog niet volgebouwd, maar het voelt wel zo aan. Een van de redenen daarvoor is de ‘verrommeling’ van onze ruimte. De afgelopen decennia kon en mocht alles op het vlak van ruimtelijke ordening, waardoor we nu met een sterke lintbebouwing zitten. Toch is het meer dan een gevoel. Het tempo waarmee we nu open ruimte verharderen – zo’n 6 hectare per dag – is onhoudbaar, zowel ecologisch als op het vlak van levenskwaliteit.”

Bouwmeester Van Broeck: “De mens is maar één van 8,7 miljoen dier- en plantensoorten op aarde. Het menselijk ruimtebeslag in Vlaanderen bedraagt 36 procent van onze oppervlakte, tegenover 2,8 procent beschermd natuur. Dat is een van de laagste cijfers van Europa. Het hele milieu zou baat hebben bij een betere ruimtelijke ordening.”

“Bovendien is de mens niet alleen de oorzaak van het probleem, maar ook een slachtoffer. De versnippering heeft onze ruimte disfunctioneel gemaakt. De filerecords in de ochtendspits lopen op tot meer dan 400 kilometer. Dat kost tijd en geld: niet alleen omdat werknemers in de file staan, maar ook omdat we al die wegen moeten onderhouden.”

Hoe nadelig ook, de versnippering van Vlaanderen is een feit. Kunnen we dat nog veranderen?

Bouwmeester Van Broeck: “Ja hoor. We hebben ook maar tweehonderd jaar nodig gehad om ons grondgebied te verrommelen. *(lacht)* Vastgoed is afgeschreven op dertig jaar: in twee generaties kunnen we de situatie recht trekken. Dat kan bijvoorbeeld door bouwgronden in buitengebied te ruilen voor een gelijkwaardig alternatief op een betere locatie. In Genk hebben veertig eigenaars van een villagrond hun bouwgrond ingeruild voor een aandeel in een bouwproject van tachtig appartementen. De grondwaarde van twee appartementen bleek hoger te zijn dan die van één villagrond. De meeste mensen hadden de rekening snel gemaakt.”

Hoe zou onze ruimtelijke ordening er in de toekomst moeten uitzien?

Bouwmeester Van Broeck: “Ik pleit voor duidelijke kernen met daarrond aantrekkelijke open ruimte. Het Vlaamse platteland moet terug naar de tijd van Bruegel, met compacte dorpen, landerijen en af en toe een middelgrote of grote stad. Zo wordt Vlaanderen een multipolair netwerk van verdichte kernen. En daartussen hebben we dan weer ruimte.”

Minister Schauvliege: “We hebben open ruimte nodig om de biodiversiteit te bewaken en de klimaatverandering – met overstromingen én droogte – het hoofd te bieden. Dat houdt in dat we dicht bij elkaar moeten gaan wonen, maar met meer kwaliteitsvol groen in de omgeving. Zo’n mentaliteitswijziging vraagt tijd. Ik pleit liever voor een evolutie dan een revolutie. Vlamingen hebben jarenlang gestreefd naar een vrijstaande woning in het groen. Dat ideaalbeeld verander je niet door mensen te onteigenen, wel door hen goede voorbeelden aan te reiken. We willen mensen tonen hoe ze op een aantrekkelijke manier anders kunnen gaan leven. Als ze zien hoe ergens een mooi woonblok wordt ontwikkeld, vlak bij winkels, openbaar vervoer en mooie natuur, zal dat aanstekelijk werken.”

Enquêtes tonen aan dat veel Vlamingen toch gehecht zijn aan hun woning in het groen. Kun je mensen in dichte kernen voldoende rust en ruimte garanderen?

Minister Schauvliege: “Als je graag in de natuur gaat wandelen, is een kleine woning vlak bij een bos toch perfect? Dan hoeft je in het weekend niet in de file te staan op weg naar wat groen. En publieke natuur hoeft je niet zelf te onder-

“ Het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen pleit voor kernverdichting, maar lokale actoren mogen dat principe zélf invullen ”

Minister Joke Schauvliege

“ Vlaanderen moet terug naar de tijd van Bruegel: compacte dorpen, grote landerijen en af en toe een stad ”

Vlaams Bouwmeester Leo Van Broeck

houden. We zien dat onze maatschappij verandert: mensen willen wel rust en natuur, maar hebben minder tijd of zin om daar zelf mee bezig te zijn. 50-plussers vormen nu al de grootste kopersgroep van appartementen in stads- en dorpskernen. Mensen willen geen fortuinen meer betalen aan tuinmannen en stookkosten. Ze willen sociaal contact, en winkels en openbaar vervoer in de buurt.”

“Op den buiten’ wonen is ook niet meer zo idyllisch als vroeger. Omdat je voor elke activiteit – werken, winkelen, sporten – de auto moet nemen, verlies je tijd die je anders met je gezin kunt doorbrengen. Hoe meer goede voorbeelden mensen zien, hoe meer ze overtuigd raken van de voordelen van andere woonvormen.”

Bouwmeester Van Broeck: “We moeten mensen gewoon informeren. Waarom zijn Vlamingen zo goed in afval sorteren? Omdat we als kinderen al te horen krijgen hoe het moet en waarom het belangrijk is. Dat is voor ruimtelijke ordening ook zo. Begrijp me niet verkeerd: Vlamingen blijven Vlamingen. Het zal nog een hele tijd duren voor co-housing en deeltuinen hier ingeburgerd raken. Maar een rijhuis met een kleine tuin is voor veel mensen voldoende om wat privacy en buitenruimte te hebben. Het heeft geen zin om Vlamingen te dwingen een tuin of andere voorzieningen te delen. Maar als ze er de voordelen van inzien, lukt het wél. Ik zag onlangs een appartementsblok met een geïsoleerde ruimte waar kinderen hun muzieklessen kunnen oefenen. Dat comfort vind je zelden. Of neem nu een conciërge die online-aankopen aanneemt, zodat je geen linteriepakketjes op het werk moet laten leveren. Of een gedeeld zaaltje dat je kunt reserveren voor een feestje. Dat zijn reële voordelen. Je moet bouwen op zo’n manier dat mensen zich goed voelen: met minder ruimtegebruik, maar meer comfort.”

U pleit voor een integratie van wonen en werken in de stad. Kan dat ook op het platteland?

Bouwmeester Van Broeck: “Natuurlijk! We hoeven wonen en werken echt niet altijd te scheiden. Van grote industriële bedrijven kan ik begrijpen dat we ze op afzonderlijke terreinen plaatsen. Maar de laatste jaren hebben we zelfs de kleinste fietsenherstelplaats naar een terrein in het buitengebied geduwd waar je alleen met de auto kunt komen. Kleine bedrijfjes die niet lawaaiig of vervuilend zijn – denk aan fietsherstellingen, computerspulletjes ... - kunnen we beter in een woonomgeving inpassen. Dat is een win-winsituatie.”

Minister Schauvliege: “In de discussie rond ‘dichter bij elkaar gaan wonen’ wordt de link tussen de stad en het platteland vaak vergeten. Die twee versterken elkaar. Een mooier platteland is ook een aantrekkelijke bestemming voor iemand die in de stad woont. Zo heeft het platteland veel meer potentieel: korte-ketenverkoop door landbouwers, kinderboerderijen ... Als we dicht bij elkaar gaan wonen, worden ook het platteland en de dorpen daar sterker door.”

Het nieuwe Beleidsplan Ruimte Vlaanderen pleit onder meer voor kernverdichting. Wat zijn de grootste verschillen met het vorige plan, het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen?

Minister Schauvliege: “Met het nieuwe Beleidsplan willen we het tempo waaraan we open ruimte verharder stevig afremmen, zodat we op termijn geen nieuwe open ruimte meer innemen. Dat is mogelijk door te verdichten, maar ook door meer creativiteit toe te laten. We gaan nog wel algemene doelstellingen vastleggen, maar de lokale actoren krijgen meer vrijheid om te bepalen hoe ze die doelen realiseren. Als je vandaag een huis tot een kangoeroewoning wilt verbouwen, bots je op een muur van regels. Van die starre aanpak willen we af. We evolueren naar een gebiedsgerichte aanpak, waarin de lokale actoren samen beslissen wat de beste ruimtelijke indeling is.”

Bouwmeester Van Broeck: “De doelstellingen moeten we top-down vastleggen: natuur versterken, geen open ruimte meer innemen, de mobiliteit verbeteren ... Maar Molenbeek is Knokke niet. De lokale besturen kennen de plaatselijke actoren veel beter dan wij. Wij kunnen vastleggen wat er moet gebeuren, maar niet hoe ze dat moeten doen.”

Naast het menselijk ruimtebeslag neemt de landbouw in Vlaanderen meer dan 50 procent van de ruimte in. Veel landbouwproducten worden uitgevoerd of zelfs vernietigd. Kunnen we zo’n groot landbouwareaal nog verantwoorden?

Minister Schauvliege: “De Europese Unie heeft ervoor gekozen om landbouw in Europa te houden en niet alles in te voeren. De voedselproductie is strategisch belangrijk. Omdat Vlaanderen over veel vruchtbare grond beschikt, gebeurt die productie deels bij ons. We maken nu eenmaal deel uit van een eengemaakte, Europese landbouwmart. Ik vind het heel moeilijk om in die vrije markt zomaar een beperking op te leggen.”

“Anderzijds zorgt het marktprincipe er wel voor dat de landbouw evolueert. De biolandbouw groeit, terwijl landbouwers minder investeren in producten waar minder vraag naar is. De situatie reguleert zichzelf. Zomaar landbouwgebied gaan schrappen om ruimte vrij te maken, daar geloof ik niet in. We kunnen wel wat bijsturen, maar de landbouw blijft een belangrijke economische speler.”

Kan het marktprincipe voldoende werken als we bepaalde sectoren via subsidies in stand houden?

Minister Schauvliege: “Subsidies zijn niet bedoeld om sectoren kunstmatig in leven te houden. Daar kijkt Europa nauwlettend op toe. Bovendien legt het Europese landbouwbeleid steeds meer nadruk op vergroening. Een landbouwer die niet investeert in duurzaamheid, raakt zijn subsidies snel kwijt.”

“Als je de landbouwproductie in Vlaanderen vergelijkt met die in Canada of de VS, dan zie je dat onze ecologische voetafdruk om graan of vlees te produceren veel lager is. Omdat onze ruimte zo beperkt is en landbouwers altijd in de omgeving van bewoning en natuur werken, doen ze veel investeringen om een ‘goede buur’ te zijn. Dat is voor mij een goede reden om de voedselproductie hier te houden.”

Bouwmeester Van Broeck: “Als je ons ruimtebeslag vergelijkt met dat van andere landen, hebben wij meer landbouw, maar veel minder natuur. Zolang we het landbouwgebied duurzaam inrichten, hoeft het niet kleiner te worden. Het is vooral onze manier van wonen die veel open ruimte opeet: de versnipperde bebouwing en de ontelbare wegen.”

Vlaanderen heeft te weinig beschermde natuur. Kunnen we het landbouwareaal mee inschakelen om de natuurdoelstellingen te halen?

Minister Schauvliege: “Zeker. We sluiten nu al beheersovereenkomsten met landbouwers om maatregelen te treffen voor akkervogels, bijen ... Ook de algemene landbouwsubsidies zijn vaker gekoppeld aan groene voorwaarden, zoals maatregelen voor akkers die goede grond verliezen door erosie. Daarnaast worden landbouwers vaker ingeschakeld voor het beheer en het onderhoud van natuur.”

Bouwmeester Van Broeck: “Op termijn zullen ook gewone mensen aan natuurbeheer gaan doen. In Engeland bestaat 28 procent van de ruimte uit natuur: dat zijn geen omheinde parken, maar kleine gebiedjes die door burgers worden beheerd. Ik vind het belangrijk dat we minder antropocentrisch gaan denken. Om andere soorten ook te respecteren, mogen we gerust wat ruimtelijke nederigheid tonen. We dragen samen zorg voor de planeet.”

10 JAAR VLAAMS PLATTELANDS- BELEIDSPLAN IN BEELD

In 2005 startte de Vlaamse Landmaatschappij met een studie naar de trends en ontwikkelingen op het Vlaamse platteland. Die verkenning resulteerde in 2008 in een Vlaams Plattelandsbeleidsplan: een visietekst die een bloeiende plattelandseconomie en goede leefomstandigheden samenbrengt met een gezond ecosysteem en een aantrekkelijk landschap. In het kader van dat beleidsplan realiseerde de VLM al heel wat boeiende projecten. Wij zetten er enkele op een rijtje!

SCHERPENHEUVEL

Sociale economie ondersteunt streekidentiteit

De Vlaspit is een mooi voorbeeld van een sociale-economieproject dat tegelijk tewerkstelling creëert en bijdraagt tot de identiteit van de omgeving. De organisatie verkoopt lokale producten, inclusief de kaarsen voor de bedevaarders in de basiliek, en ondersteunt een recreatieve halte voor bezoekers.

MORKHOVEN

Geen openluchtmuseum a.u.b.

Het dorpsontmoetingshuis in Morkhoven centraliseert heel wat diensten en activiteiten onder één dak. Daardoor krijgen de dorpsbewoners veel kansen om elkaar te ontmoeten. Het gebouw kreeg een nieuwe functie en werd uitgebreid met bijpassende nieuwe architectuur. Zo blijft het dorp een levende gemeenschap en geen openluchtmuseum.

ZOUTLEEUW

Nieuw dorpsplein brengt mensen samen

Een dorpsplein in de gemeente Zoutleeuw werd heraanlegd als ontmoetingsplek nabij de kerk. Dat gebeurde met Europese, Vlaamse en provinciale middelen in het kader van het Programma voor Plattelandsontwikkeling. Dorpskernvernieuwing is een belangrijk onderdeel van het plattelandsbeleid en draagt bij tot de leefbaarheid van onze dorpskernen.

GINGELOM

Ontmoetingsplek verbetert leefbaarheid

De gemeente Gingelom bestaat uit verschillende dorpskernen. Om de leefbaarheid en de sociale cohesie in die kernen te verhogen, werd in elk dorp een ontmoetingsplek gecreëerd waar alle bevolkingsgroepen terecht kunnen, zowel binnen als buiten.

SINT-KATELIJNE-WAVER

Abdijsite versterkt dorpsidentiteit

Het Poortgebouw van de abdij van Rosendael in Sint-Katelijne-Waver werd hedendaags gerenoveerd, samen met andere onderdelen van het domein. Onroerend erfgoed op het platteland is een belangrijke troef om de identiteit van een plek te versterken. Ook de toegankelijkheid van zulke unieke gebouwen draagt daartoe bij.

OOSTKAMP

Veldkapel en landschapswaarde samen vernieuwen

Renovaties van kleinschalig religieus erfgoed, zoals hier in het Brugse Veldgebied, staan niet op zichzelf. Ze worden samen met de landschapswaarden van de omgeving in het kader van het plattelandsbeleid gerealiseerd.

EERSTE 'DIALOOGDAGEN' BRENGEN
STAKEHOLDERS SAMEN

SAMEN OP VERKENNING ROND DORPENBELEID

Wonen in dorpen blijft populair, ondanks de toenemende verstedelijking. Maar hoe zullen de Vlaamse dorpen er in de toekomst uitzien? De VLM brengt alle stakeholders van het dorpenbeleid samen tijdens drie 'dialoogdagen' in Gent, Leuven en Hasselt. Het doel: concrete beleidsaanbevelingen voor een gericht dorpenbeleid formuleren.

Vlaanderen voert al meer dan tien jaar een doordacht stedenbeleid. Maar hoewel ook het platteland floreert, is er geen eenduidig dorpenbeleid. "In 2016 en 2017 willen we de Vlaamse dorpen *in the picture* zetten", zegt **Goele Vercammen**, projectleider Rural Alliances bij de VLM. "In het Vlaamse Regeerakkoord staat: 'Dorpen zijn de ziel van het Vlaamse platteland.' Heel wat Vlamingen wonen in een dorp. Van een inkrimping is op veel plaatsen geen sprake, op voorwaarde dat de dorpen leefbaar zijn: mensen moeten er aangenaam kunnen wonen, vlot naar hun werk kunnen gaan, scholen en andere basisvoorzieningen moeten bereikbaar zijn ... Maatschappelijke uitdagingen zoals vergrijzing, basisbereikbaarheid en het verdwijnen van detailhandel vragen in een dorp een andere aanpak dan in een stad. Een open dialoog met de stakeholders in verschillende delen van Vlaanderen kan hiaten in bestaande initiatieven opsporen en goede voorbeelden verzamelen."

Expertise delen

Om tot breed gedragen aanbevelingen te komen, verzamelt de VLM alle stakeholders rond dorpenbeleid tijdens drie 'dialoogdagen'. Die vinden plaats in Gent, Leuven en Hasselt. Goele Vercammen: "Onze doelgroep is erg breed: niet alleen beleidsmensen, maar ook middenveldorganisaties en geëngageerde dorpsbewoners zijn welkom. Tijdens verschillende sessies gaan we samen op verkenning: wat is er belangrijk in onze dorpen? Welke elementen maken een dorp leefbaar?"

"Heel wat stakeholders hebben al expertise opgebouwd rond dorpenbeleid. Binnen de LEADER-projecten is 'Leefbare dorpen' een populair thema, en ook in het Vlaams platte-

landsbeleid zit een deeltje dorpenbeleid. Er worden middelen ingezet door de Vlaamse Vereniging voor Dorpsbelangen, die lokale bewonersraden ondersteunt, en door de Koning Boudewijnstichting, die jaarlijks de subsidieoproep 'Buurten op de buiten' lanceert. Ook de Landelijke Gilden en de plattelandsloketten van de provincies zetten in op leefbare dorpen. Tijdens onze dialoogdagen willen we al die stakeholders samenbrengen en gemeenschappelijke aandachtspunten vinden."

Korte sessies

Op elke dialoogdag is ruimte voor zestig deelnemers. In vier groepjes praten ze over verschillende dorpsgebonden thema's: lokale voorzieningen, burgerinitiatief, ruimtelijke ordening ... "Leefbaarheid' is een heel brede term, daarom kiezen we voor korte sessies rond concrete thema's", vertelt Goele Vercammen. "Een typisch voorbeeld is 'lokale voorzieningen': welke voorzieningen heeft een dorp nodig om goed te functioneren? Detailhandel, een bankkantoor, een supermarkt? Kun je voorkomen dat voorzieningen uit dorpen verdwijnen, en is dat altijd nodig?"

"Voor elk thema laten we een kwartier een expert aan het woord. Daarna is er ruimte voor uitwisseling: hoe gaan Vlaamse dorpen met de vele uitdagingen om? We zoeken vooral goede voorbeelden en boeiende allianties tussen inwoners, organisaties en overheden. Na de drie dialoogdagen willen we concrete aanbevelingen formuleren. Welke stappen kan het Vlaamse beleidsniveau zetten om de leefbaarheid in dorpen te ondersteunen? En welke meerwaarde biedt een gericht dorpenbeleid? Samen met de belangrijkste stakeholders binnen het Vlaamse plattelandsbeleid werkt de VLM verder aan een verdieping van het dorpenbeleid. Pas als we uitvoerbare en breed gedragen beleidsaanbevelingen hebben opgesteld, leggen we ze aan de overheden voor."

Wil je deelnemen aan een dialoogdag? Dat kan op dinsdag 21 februari in Leuven en op donderdag 11 mei in Hasselt. Wie graag een uitnodiging met gedetailleerd programma ontvangt, kan contact opnemen met goele.vercammen@vlm.be.

POSITIEVE SFER OP EERSTE DIALOOGDAG IN GENT

De eerste dialoogdag van de VLM vond plaats op 27 oktober in Gent. De centrale thema's waren 'voorzieningen in dorpen', 'dorpsontwikkeling en co-creatie', 'dorpsontwikkeling en bestuurlijke organisatie' en 'burgerinitiatief in dorpen'. Tijdens de dialoogdagen in Leuven en Hasselt zullen ook 'ruimtelijke ordening' en 'mobiliteit' aan bod komen.

Inspraak gevraagd

Op de eerste dialoogdag opende key-notespreker **Bern Paret** met enkele pittige vragen aan het adres van een toekomstig Vlaams dorpenbeleid: "Moeten we senioren stimuleren om te verhuizen? Worden leveringen aan huis straks duurder op het platteland? Is er in dorpen een tekort of een overaanbod aan appartementen?" **Karel Lhermitte**, adviseur platteland bij Landelijke Gilden, startte een dialoogsessie over het dorp binnen de bestuurlijke organisatie. Daarin erkenden heel wat deelnemers het belang van publieke ontmoetingsplaatsen voor de leefbaarheid van een dorp. De dialoogdag oogstte alvast positieve reacties bij de deelnemers: "Dorpsbewoners verwachten dat de overheid hen betreft bij belangrijke plannen die hun dorp veranderen. De dialoogdagen zijn een mooi initiatief."

“BUITEN SPELEN MAAKT KINDEREN GELUKKIGER EN GEZONDER”

**GEZOCHT:
MEER SPEELNATUUR
IN VLAANDEREN**

Studies wijzen het uit: kinderen die buiten spelen, voelen zich beter in hun vel. Ze ontdekken hun omgeving en leren met andere kinderen omgaan. Maar daarvoor hebben ze wel ruimte nodig. “Woonwijken waar elke centimeter wordt volgebouwd en speelruimte naar een groene rand wordt verbannen, zijn geen goede oplossing voor kinderen”, zegt Peter Dekeyser van Kind en Samenleving.

Spelen is leren omgaan met de wereld rondom je. Kinderen ontdekken hun omgeving door dingen ‘na te spelen’: koken, timmeren, met de auto rijden ... In elke speelgoedwinkel staan kleine keukentjes en boormachines. “Maar samen buitenspelen in de echte wereld biedt veel meer uitdagingen dan speelgoed”, zegt **Peter Dekeyser**, stafmedewerker Speelkansen bij Kind en Samenleving. “Onze kinderen hebben nood aan stimulerende locaties waar ze elkaar kunnen ontmoeten. Die aanbieden is in de huidige maatschappij een uitdaging geworden. Zelfs op het platteland is er weinig publieke groene ruimte: tuinen worden omheind, bedrijventerreinen afgesloten en velden zijn verboden terrein. Men bouwt de dorpskernen steeds voller. Dat hoeft niet negatief te zijn, alleen moet het verstandig gebeuren. Je mag niet zo erg gaan verdichten dat er nergens nog speling op de ruimte zit.”

Buxusplantjes

Als pleitbezorger van ‘groen speelweefsel’ is Kind en Samenleving voorstander van groene ruimtes vlak bij huis. Daar kunnen kinderen ravotten en speelkameradjes ontmoeten. Dat speelweefsel hoeft niet altijd uit pleintjes met speeltoestellen te bestaan, aldus Peter Dekeyser. “Ook bossen, sportcentra, parken en pleinen kunnen speelkansen bieden. Een aandachtspunt is wel dat je spelen niet kunt loskoppelen van wonen, zeker niet bij kleine kinderen. Je kunt niet zeggen: wacht maar met

spelen tot we naar het speelplein of het speelbos gaan. Een eigen tuin is een mooi alternatief, maar privétuinen worden steeds kleiner en kinderen kunnen er niet samenspelen.”

“Bij Kind en Samenleving streven we vooral naar minder afbakening. Zet rond een voetbalveld niet altijd een omheining. Hou je voortuin open: daar hoeven echt niet overal buxusplantjes te staan. Zet er liever een droogrek met een oud laken erover, dan maken je kinderen er een speelhuisje van. In de best aangelegde woonwijken is het groen geen restruimte, maar zijn de wooneenheden rond de groene ruimte gestructureerd. In die groene ruimte kun je trouwens perfect andere functies integreren. Neem nu wadi’s (waterbuffers en infiltratieplekken, nvdr) om regenwater op te vangen. Als het watervolume in zo’n wadi niet te groot is, kunnen kinderen er gerust spelen.”

Prikkelende locaties

Voorziet een gemeente een apart speelbos of een speelterrein, dan is het belangrijk dat die zone goed gelegen is. Een speelbos ligt bij voorkeur aan een veelgebruikte route, zodat mensen er passeren als ze boodschappen gaan doen of naar de bib fietsen. “Een speelbos zou deel moeten uitmaken van het lokale speelweefsel. Als het helemaal uit de richting ligt, zal het geen kinderen aantrekken, hoeveel wegwijzers je ook plaatst”, weet Peter Dekeyser.

“TIENERS ZIJN GÉÉN HANGJONGEREN”

Tieners hebben andere noden dan kinderen: ze willen samen zijn, lekker rondhangen, een beetje privacy ... Hoe kunnen we hen ook ruimte geven? “Jongeren hebben nood aan plekje waar ze vaak passeren en waar ze even kunnen stoppen”, zegt **Peter Dekeyser**. “Een open plekje op de fietsroute naar school, bijvoorbeeld. Dat hoeft niet eens mooi te zijn, want tieners willen vooral een ‘eigen’ plekje, dat niet te veel andere mensen aantrekt. Een kruispunt met een grasveldje en een snoepwinkel in de buurt is ideaal.”

“Het probleem is dat volwassenen groepjes tieners al snel als ‘hangjongeren’ bestempelen. Die negatieve beeldvorming mag best worden bijgesteld. Natuurlijk komen tieners soms samen aan speelpleintjes voor kinderen: daar hebben ze zich jarenlang thuis gevoeld. Waarom zouden ze er niet meer welkom zijn? Plekjes waar jongeren samenkomen zijn geen verloren vandalisielocaties, maar broodnodige ontmoetingsplekken.”

“Daarnaast moet een speelzone aantrekkelijk zijn. Soms is een speelbos een saai stuk bos waar men echt geen betere bestemming voor kon verzinnen. Dat stukje saaiheid wordt dan ‘opgeofferd’ als speelruimte. Onzin, natuurlijk: hoe rijker en diverser een bos is, hoe meer speelkansen het biedt. Goede speelinfrastructuur geeft kinderen prikkels en laat de wereld zien. Een groene voortuin met keitjes, takken en struiken is veel beter dan een kale vlakte.”

Focus op veiligheid

In de wetgeving zijn mogelijkheden voorzien voor groene, avontuurlijke speelkansen. “Maar uitbaters zijn vaak te voorzichtig”, zegt Peter Dekeyser. “Goede ideeën voor speelnatuur worden opzijgeschoven omdat men denkt dat de ontwerpen waarschijnlijk toch niet goedgekeurd zullen worden. Dat is jammer.”

“Speelruimte is vaak een gemeentelijke materie. Gemeenten doen er daarom goed aan om grondig na te denken over hun speelbeleid. Welke voorzieningen zijn er al, hoe willen ze de ruimtelijke speelkansen in hun

WAT IS KIND EN SAMENLEVING?

Kind en Samenleving is een onafhankelijk kennis- en expertisecentrum dat de positie van kinderen en jongeren in de samenleving wil versterken. Het centrum:

- ondersteunt kinderen, jongeren en hun organisaties;
- adviseert lokale besturen bij speelse ruimtelijke planning;
- geeft kinderen zelf een stem in het beleid.

Kind en Samenleving baseert zich op de visie die in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind verweven zit en die kinderen niet als ‘nog-niet-volwassenen’ bekijkt, maar als actieve spelers in de maatschappij.

www.k-s.be

gemeente verder ontwikkelen? Steeds meer gemeenten zijn daar concreet mee bezig. Soms is dat het gevolg van slechte ervaringen: “Onze speelruimtes worden niet gebruikt, wat doen we verkeerd?” Dan blijkt bijvoorbeeld dat een speelzone niet goed met zijn omgeving is verbonden, of dat een speelterrein maar saai is ingericht. Sinds de jaren '90 focust men ook te

eenzijdig op veiligheid. Speelruimtes zijn daardoor te zeer lege vlaktes met speeltoestellen geworden. Aan die lege vlaktes hebben kinderen weinig. Gemeenten die uitdagende én veilige speelruimtes willen voorzien, kunnen bij Kind en Samenleving terecht voor advies en ondersteuning.”

www.k-s.be

“Nog meer dan spelterreinen is er nood aan groen ‘speelweefsel’: speelse plekken die huizen met elkaar verbinden”

Peter Dekeyser

VLM INVESTEERT IN NATUUR

Speelbos Gerhagen

Bij het ontwerpen van speelruimte voor kinderen besteedt de VLM veel aandacht aan de relatie met de natuur en de bosomgeving.

Speelplek Pierlapont, Loppem

Met natuurlijke materialen, waterelementen en eenvoudige ingrepen probeert de VLM leuke plekken vol spelprikkels te creëren.

Speelplek Grootloon

Voor de VLM een speelplek creëert, maakt ze in nauw overleg met de partners, jeugdbewegingen, jeugdraad ... een ontwerp op.

15.000 VOLGERS VOOR BOERBURGERTWEET

Boerburgertweet is een online initiatief om boeren en burgers via sociale media dichter bij elkaar te brengen. Sinds de start op 17 augustus 2015 melden al meer dan 15.000 volgers zich aan.

Op Facebook kan Boerburgertweet na anderhalf jaar rekenen op meer dan 9.500 volgers. Op Twitter zijn dat er nog eens 5.500. Via Boerburgertweet willen boeren burgers informeren over hun werk en hun leven. Elke week twitert een andere boer over zijn of haar dagelijkse werkzaamheden. "Het geheim van Boerburgertweet is dat het boeren een gezicht geeft", zegt oprichtster Caroline van de Plas. "Veel mensen vinden het leuk om op deze manier meer te weten te komen

over de agrarische sector." Vooral foto's en filmpjes worden gedeeld en geliket. Ook interesse? Je vindt Boerburgertweet op Twitter onder de naam @Boerburgertweet.

www.twitter.com/boerburgertweet

Inspiratie

VOOR GROENE BEDRIJVENTERREINEN

In de nieuwe brochure 'Ecologisch groen op bedrijventerreinen' brengt de Vlaamse Landmaatschappij elf inspirerende bedrijven samen die een groene en meer natuurlijke werkomgeving belangrijk vinden.

Green4Grey is een Europees project dat meer duurzaam en natuurlijk groen wenst in het gebetonnerde Vlaamse landschap. Met dit LIFE-project investeert de VLM samen met diverse partners in groene en blauwe

landschapselementen in de Vlaamse Rand rond Brussel en in de Wijers. Een van de initiatieven van Green4Grey is de publicatie van de inspiratiegids 'Ecologisch groen op bedrijventerreinen'. De bedrijven in de brochure maakten bewust de keuze om te investeren in een aantrekkelijk en groen bedrijventerein: opgelegde waterlopen, meer groenelementen voor bijen en vlinders, een 'groene' parking ... De focus van de gids ligt op tien tips & tricks van en voor de bedrijfswereld.

Wie inspiratie zoekt, kan de brochure inkijken op www.green4grey.be.

Nieuwe Openruimtebeker bekroont positieve ruimteprojecten

Ze levert ons water, voedsel, energie, propere lucht, rust en zoveel meer: de open ruimte in Vlaanderen verdient een bloemetje! Maar ook al wie mee zijn schouders onder een kwaliteitsvol behoud en beheer van open ruimte zet, geven we graag een duwtje in de rug.

Een consortium van partners die met open ruimte in Vlaanderen en Brussel begaan zijn, reikt vanaf januari 2017 elke maand een Openruimtebeker uit. Die gaat tien keer per jaar (niet in juli en augustus) naar een persoon of organisatie die een constructief en positief signaal voor de open ruimte geeft. Het kan gaan om recent gerealiseerde projecten

of om publieke uitspraken in de (sociale) media.

Het initiatief vloeit voort uit het congres 'Open ruimte, open blik' in maart 2016. De partners die de beker uitreiken (en die samen de jury vormen) zijn de Vlaamse Vereniging voor Ruimte en Planning, de Vlaamse Landmaatschappij, het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek, het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, het Team Vlaams Bouwmeester, de Erasmushogeschool Brussel, de Hogeschool Gent, de Universiteit Antwerpen, de Universiteit Gent, de Universiteit Hasselt, de KU Leuven en de Vrije Universiteit Brussel.

Via #openruimteopenblik kunnen ook derden kandidaten voorstellen.

Naast eeuwige roem en dankbaarheid ontvangt elke winnaar een Openruimtebeker, waarin een 'Verklaring van de rechten van de open ruimte' steekt. We kijken uit naar de eerste winnaar ...

PLATTELANDSLOKET GAAT ONLINE

De Vlaamse Landmaatschappij heeft een nieuw loket op haar website: het plattelandsloket. Dat loket moet het makkelijker maken om plattelandssubsidies aan te vragen en op te volgen.

Onder meer de PDPO-maatregelen (zoals de LEADER-projecten), Platteland Plus en de ondersteuning van volkstuinten verlopen voortaan via het plattelandsloket. Met een hedendaagse digitale tool kunnen plattelandssubsidies nieuwe projectvoorstellen en betalingsaanvragen indienen en opvolgen. De verschillende dossierbehandelaars, zoals de VLM, de provincie

en de plaatselijke LEADER-groepen, kunnen alle dossiers snel en efficiënt beheren. De afgelopen jaren digitaliseerde de VLM ook al haar Mestbankloket en het e-voorkooploket. Volgens landbouwminister Joke Schauvliege is de digitalisering van de dienstverlening niet alleen goed voor de natuur, maar ook voor de efficiëntie en de klantvriendelijkheid.

ENERGIECOÖPERATIES PLAATSEN BURGERS IN
HET HART VAN DE ENERGIETRANSITIE

GROENE STROOM? DIE PRODUCEER JE ZELF

Door zelf hernieuwbare elektriciteit te produceren, kunnen burgers tegen 2050 in 45 procent van de Europese stroomvraag voorzien. Dat blijkt uit een rapport van onderzoeksbureau CE Delft, dat zich specialiseert in milieu- en duurzaamheidsvraagstukken. De Limburgse energiecoöperatie Bronsgroen zet haar schouders mee onder de groene zaak: "Als we samenwerken, kunnen we de klimaatverandering een halt toeroepen."

COÖPERATIE ZKT. WINDMOLENPARK

Bronsgroen is voortdurend op zoek naar geschikte projecten met een maatschappelijke meerwaarde. Zo investeerde de coöperatie al in zonnepanelen op het dak van basisschool De Wilg in Bilzen. "De school zelf hoefde niets te betalen", vertelt Anton Gerits. "Ze mag nu gratis de groene energie gebruiken: daar kan ze bijna de helft van haar stroomverbruik mee invullen. Bovendien zien de leerlingen met eigen ogen hoe je met zonlicht groene energie kunt opwekken."

Meerwaarde voor lokale besturen

Op termijn wil Bronsgroen zeker participeren in één of meerdere windmolenprojecten. "Makkelijk is dat niet, want de meeste projecten zijn in handen van grote spelers zoals Electrabel. En zij willen hun parken niet altijd delen met burgers", weet Anton Gerits. "Bij nieuwe projecten proberen we lokale besturen in Limburg te overtuigen om naast een grote partner ook voor ons te kiezen, zodat de inwoners mee kunnen

participeren. We streven naar een participatie van 50 procent. In ruil helpen we de lokale besturen met het sensibiliseren van hun inwoners en bekijken we hoe we publieke gebouwen in de gemeente energiezuiniger kunnen maken. We helpen gemeenten om hun milieudoelstellingen te realiseren: dat is een grote meerwaarde."

De kracht van de "energieburger": het is een hot topic in studies naar hernieuwbare energie. Als we het tij van de klimaatverandering willen keren, dan moeten we ons energiesysteem grondig hertekenen. En dat vraagt niet alleen inspanningen van de energiebedrijven. Om het energiesysteem van de toekomst te bouwen, zijn grote investeringen nodig. Door burgers te laten participeren in bijvoorbeeld een windmolenpark, kunnen ze een stuk van de investering dragen, maar ook delen in de winst. Geëngageerde burgers die niet alleen energie verbruiken, maar ook zelf duurzame energie produceren 'prosumenten' ondersteunen de energietransitie. Ze staan positiever tegenover investeringen in zonnepanelen en windmolens en zijn bereid om hun stroomverbruik op het (veranderlijke) aanbod af te stemmen. Die flexibiliteit vermindert pieken in de stroomvraag en verzekert een propere en betaalbare back-up.

Duurzaam investeren

Eén 'prosument' alleen kan weinig veranderen. Daarom verenigen steeds meer geëngageerde burgers zich in energiecoöperaties. In Limburg brengt de coöperatie Bronsgroen sinds 2012 energieburgers samen. De organisatie

telt inmiddels zo'n 270 leden. "Bronsgroen investeert geld van gewone mensen in projecten voor hernieuwbare energie en energiebesparing", vertelt coördinator Anton Gerits. "Dat kan gaan over zonnepanelen en windmolenparken, maar we helpen mensen ook om hun woningen energiezuiniger te maken. Iedereen die overtuigd is, kan één aandeel van 125 euro kopen. Dient er zich een nieuw project aan waarvoor we meer kapitaal nodig hebben, zoals een participatie in een windmolenproject, dan kan dat aantal omhoog." Wie het financieel niet breed heeft, mag in stapjes betalen. Het beheer van de coöperatie gebeurt door vrijwilligers.

Winst voor sociale projecten

De winsten van de coöperatie vloeien terug naar de coöperanten en de Limburgse gemeenten. Anton Gerits: "Onze coöperanten kunnen rekenen op een dividend van 1 procent. Op termijn zou dat 2 à 3 procent moeten worden. Meer niet, want de winst die overblijft, investeren we in sociale projecten die energiearmoede bestrijden. Zo hebben we twee jaar meegewerkt aan het project 'Energiejacht op Maat' van de provincie Limburg, waarin vrijwilligers 150 kansarme gezinnen hielpen om hun

20 JAAR
GEBIEDSGERICHTE WERKING
IN WEST-VLAANDEREN

“ONZE BELANGRIJKSTE TAAK IS MENSEN ROND DE TAFEL BRENGEN”

RESCOOP VLAANDEREN:

“BURGERS ACTIEF BETREKKEN”

Bronsgroen is lid van REScoop Vlaanderen vzw, de federatie van Vlaamse verenigingen en coöperaties voor hernieuwbare energie. Alle REScoop-leden onderschrijven de ICA-principes: de internationaal erkende principes die een coöperatie zou moeten volgen. “Het uitgangspunt van REScoop is dat de burger best actief deel uitmaakt van de energietransitie (van fossiel/nucleair naar hernieuwbaar), want hij zal die transitie

als belastingbetaler toch moeten betalen”, zegt voorzitter **Niko Deprez**. “Via REScoop-organisaties zoals Bronsgroen gaan de eventuele winsten naar de coöperanten. De coöperaties verbinden zich ertoe om hun leden advies en vorming te bieden en mee te werken aan een duurzame ontwikkeling van de maatschappij. Bovendien werken de REScoop-leden zoveel mogelijk samen. Zo halen ze het maximum uit hun engagement.”

energieverbruik te laten dalen. Momenteel richten we ons op het duurzamer maken van scholen met een sociale meerwaarde: zo investeren we in energiezuinige verlichting en geven we advies over de plaatsing van zonnepanelen. Op termijn willen we ons meer als een ESCO (Energy Service Compa-

ny) profileren: een onderneming die energiediensten aanbiedt aan scholen en lokale besturen en hen helpt om hun energieverbruik te laten dalen.”

Advies en ondersteuning

Het financiële rendement mag dan beperkt zijn, de coöperanten kunnen

wel rekenen op advies en ondersteuning. Anton Gerits: “Samen met onze leden bekijken we waar ze het meest voordelig groene stroom kunnen aankopen. Daarnaast verlenen we advies over hoe je gebouwen energiezuiniger kunt maken. We lenen energiemeters uit, organiseren ‘energiecafés’ en ondersteunen coöperanten door samen isolatiematerialen of ledlampen aan te kopen. We proberen onze coöperanten actief bij onze werking te betrekken en niet alleen maar een financiële inbreng te vragen. Door te streven naar een klimaatneutrale regio wil Bronsgroen de Limburgse gezinnen minder afhankelijk maken van kernenergie en dure geïmporteerde energie. Dat is beter voor het milieu en het verhoogt de economische slagkracht van de provincie.”

www.bronsgroen.be
& info@bronsgroen.be

Toen de provincieraad van West-Vlaanderen twintig jaar geleden voor een gebiedsgerichte aanpak koos, was dat behoorlijk vernieuwend. Afstemmen met partners, Europese middelen aanboren en sectoren met elkaar vervlechten: de voordelen waren zonneklaar. Vandaag staat de provincie opnieuw op een kruispunt: “Nu we onze werking moeten afslanken, wordt maatwerk meer dan ooit onze leidraad.”

In december 1995 keurde de West-Vlaamse provincieraad de beleidsnota 'Gebiedsgerichte werking' goed. Het was de aanzet om een vernieuwende werking uit te bouwen op maat van de verschillende regio's en in interactie met de lokale besturen, streekorganisaties en Vlaamse actoren. "De gebiedsgerichte werking is ontstaan in de Westhoek, een regio die zich maar langzaam ontwikkelde. Door samen te werken wilden verschillende partners meer invloed uitoefenen", zegt **Rik Samyn**, afscheidnemend diensthoofd Gebiedsgerichte Werking. "In de provincie vonden men een geschikte partner om contac-

"Als provincie vormen wij een belangrijke schakel tussen de Vlaamse overheid en de gemeenten"

Gedeputeerde Guido Decorte

ten te leggen en bruggen te bouwen. Vandaag kun je de gebiedsgerichte werking samenvatten in vijf kernwoorden: maatwerk, interactie, participatie, dialoog en integratie. Onze projecten zijn altijd op maat van het gebied waarin we werken. We stellen concrete doelen om een regio te verbeteren of een probleem op te lossen en we betrekken alle partners daarbij."

Investerings

Dankzij de beleidsnota van 1995 nam West-Vlaanderen een voorsprong en kreeg de gebiedsgerichte inzet een andere vorm dan in andere provincies: projectmatig, grensoverschrijdend en georganiseerd vanuit Streekhuizen waarin ook partnerorganisaties gevestigd zijn. Rik Samyn: "Dat de gebiedsgerichte werking in West-Vlaanderen zo goed loopt, komt deels doordat de provincie er zwaar in heeft geïnvesteerd. Bij de start hebben we zeventien gebiedswerkers aangeworven om contacten te leggen op het terrein. De volgende stap was het oprichten van de vijf Streekhuizen. Die vormen in elke regio een knooppunt tussen de gemeenten onderling en tussen de gemeenten en de partnerorganisaties."

Naast de investeringen draagt ook het specifieke karakter van de regio's bij aan het succes van de gebiedsgerichte werking. "West-Vlaanderen telt weinig grote centrumsteden, maar vooral kleine gemeenten en partners die graag willen samenwerken", zegt **Guido Decorte**,

Voor een nieuwe recreatieve route realiseerde de gebiedsgerichte werking in De Panne een fietsers- en voetgangersbrug over het kanaal Nieuwpoort-Duinkerke. Partners waren de provincie West-Vlaanderen, Westtoer, RESOC, VLM, W&Z, AWV, stad Veurne, gemeente De Panne en enkele Franse overheden.

gedeputeerde Gebiedsgericht Beleid. "De provincie speelt een belangrijke rol, omdat wij de partners kennen en hen rond de tafel kunnen brengen. Onze binding met Europese programma's is een extra stimulans geweest. De provincie schreef zich de afgelopen jaren succesvol in voor Europese programma's, waardoor we meer werkmiddelen konden aanbieden. Dat zorgde voor een positieve vibe bij de gemeenten."

Partners samenbrengen

Heel wat partners maken deel uit van de gebiedsgerichte werking. De provincie, Westtoer, de Regionale Sociaal-Economische Overlegcomités (RESOC), de Regionale Landschappen en de VLM zijn bij vrijwel elk project betrokken. Guido Decorte: "Daarnaast spreken we ook andere partijen aan, afhankelijk van het project. Zo hebben we voor een nieuwe recreatieve route aan de kust een tunnel onder de E40 en een brug over het kanaal Nieuwpoort-Duinkerke gerealiseerd. Daarbij waren ook Waterwegen en Zeekanaal NV (W&Z), het Agentschap voor Wegen en Verkeer (AWV), de stad Veurne, de gemeente De Panne en enkele Franse overheden betrokken. Vandaag kun je te voet of met de fiets vanuit Adinkerke naar het achterland van de Moeren en grensoverschrijdend richting Frankrijk. Zo'n project kun je alleen realiseren als je geïntegreerd werkt. De sterkte van de gebiedsgerichte werking is dat wij als provincie niet binnen één beleidsdomein blijven. De gebiedsgerichte werkers hebben een relaisfunctie: we bouwen bruggen tussen het Vlaamse en het lokale niveau. We stellen ons niet op het voorplan, maar coördineren en brengen mensen samen. Wie er dan 'scoort', is van ondergeschikt belang: zolang we het project maar realiseren."

"Door samen te werken kunnen verschillende partners meer invloed uitoefenen"

Diensthoofd Rik Samyn

Hoe vlot de samenwerking verloopt, hangt deels af van de locatie en de aard van een project. "Hoe kleiner de gemeente, hoe beter het lukt", lacht Rik Samyn. "Grotere gemeenten hebben meer budget en kunnen zichzelf ontwikkelen. Toch vragen we hen bij grote projecten mee rond de tafel. We moeten op z'n minst van elkaar weten wat de plannen zijn. Ook de aard van een project heeft invloed op de samenwerking. Projecten rond toerisme en recreatie liggen goed in de markt. In moeilijke dossiers, waarbij landbouwgebied bijvoorbeeld plaats moet ruimen voor natuur, kan het stroever lopen. Als bovenlokale partner kunnen wij dan helpen om beslissingen te nemen. Omdat wij geen deel uitmaken van de gemeenten, liggen onze ingrepen minder gevoelig. Al gaan we nooit boven de gemeenten staan: we zijn gelijkwaardige partners en stellen onze expertise vanuit een neutrale positie ter beschikking."

Mooie resultaten

Na twintig jaar heeft de gebiedsgerichte werking in West-Vlaanderen al heel wat opgeleverd. Tussen 2007 en 2012 werd 200 miljoen euro aan Europees geld in de provincie geïnvesteerd. Zo'n tien procent van die projecten werd door de gebiedsgerichte werkers van de provincie gegenereerd en uitgevoerd. "Ons belangrijkste resultaat is dat we de cultuur rond gebiedsgerichte werking hebben veranderd", meent Rik Samyn. "Langzamerhand zijn steeds meer partners gaan beseffen dat onze manier van werken loont. Dat je meer bereikt als je geïntegreerd werkt en gemeenschappelijke doelstellingen formuleert. Bovendien hebben we vanuit de gebiedsgerichte werking enkele nieuwe thema's op de agenda gezet. We hebben een beleid rond trage wegen uitgebouwd, een visie rond landbouwverbreiding ontwikkeld en een strategie rond dorpsontwikkeling uitgedacht."

"Puur praktisch zijn er op het terrein tientallen projecten gerealiseerd", weet Guido Decorte. "Het brug- en tunnelverhaal was de opstap naar een nieuw grensoverschrijdend project, 'Dunes de Flandres', dat we nu samen met de VLM, het Agentschap voor Natuur en Bos, Westtoer, de stad Duinkerke en de Franse lokale overheden willen realiseren. Een ander mooi voorbeeld is het kanaal Leie-Roeselare, dat door vijf gemeenten loopt. Door die vijf gemeenten samen te brengen, kunnen we de streek verbeteren op toeristisch, recreatief en economisch vlak. Ook W&Z, de Provinciale

Ontwikkelingsmaatschappij en Westtoer doen mee. Of kijk naar het ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP) voor de streek rond de Kemmelberg. Daar bestond een groot spanningsveld tussen de landbouw, de recreatie en de horeca. Een gebiedsgerichte werker is daar van landbouwer tot restaurantuitbater gegaan om met iedereen te praten. Dat heeft veel tijd gekost, maar het resultaat is dat we nu een RUP hebben waarin de streek zich kan vinden."

Vlaanderen ondersteunen

Door de veranderingen in het bestuurlijke landschap wordt de rol van de provincies kleiner. Toch zien Rik Samyn en Guido Decorte een mooie toekomst voor de gebiedsgerichte werking. Rik Samyn: "Vooral de persoonsgebonden materies, zoals sport en cultuur, gaan naar het Vlaamse niveau. De grondgebonden materies blijven een verantwoordelijkheid van de provincies. Waterbeleid, economie, toerisme, recreatie, ruimtelijke ordening: daarin blijft de gebiedsgerichte werking een belangrijke rol spelen. Door onze jarenlange ervaring hebben wij heel wat expertise opgebouwd in procesbegeleiding. Wij reiken Vlaanderen graag de hand om samen aan gebiedsontwikkeling te doen."

"Het spijtige is dat de vijf Vlaamse provincies de gebiedsgerichte werking elk op een andere manier aanpakken", vult Guido Decorte aan. "Mochten alle provincies even sterk gebiedsgericht werken als West-Vlaanderen, dan zouden we veel sterker staan. We blijven ons inzetten voor meer samenwerking met Vlaanderen en de gemeenten. Alles zelf doen is optellen, maar samenwerken is vermenigvuldigen. Zeker in de huidige context, nu de financiële middelen beperkt zijn, kunnen we elkaar versterken."

Het ruimtelijk strategisch project 'Glastuinbouw Roeselare' wil de glastuinbouw stimuleren, met respect voor landschap, grondgebruik, lokaal draagvlak en open ruimte. Speerpunten zijn het creëren van serreclusters, een dakserre op de tuinbouwveiling en voldoende communicatie.

BUITENKANS GAAT DOOR!

Vanaf 2017 verschijnt Buitenkans vier keer per jaar als digitale nieuwsbrief. Twee keer per jaar bundelen we een selectie daaruit in een papieren magazine.

- Ben je al digitaal abonnee? Voor jou verandert er niets. Je krijgt voortaan vier nieuwsbrieven per jaar in je mailbox.
- Ontvang je het magazine nu via de post en wil je het liever digitaal ontvangen? Bezorg ons dan je emailadres via buitenkans@vlm.be.
- Ontvang je Buitenkans via de post en wil je dat graag zo houden? Herbevestig dan je gegevens via buitenkans@vlm.be.

Buitenkans blijft hét magazine over de open ruimte in Vlaanderen!

VOLG ONS VIA

www.facebook.be/VlaamseLandmaatschappij
[@VLMTweet](https://twitter.com/VLMTweet) of [#buitenkansmagazine](https://twitter.com/buitenkansmagazine) [#openruimte](https://twitter.com/openruimte)
www.vlm.be